

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Rollespil som studieform

en erfaringsopsamling efter forsøg på Politik og Administrationsuddannelsen, Aalborg Universitet

Larsen, Christian Albrekt

Publication date:
2006

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Larsen, C. A. (2006). *Rollespil som studieform: en erfaringsopsamling efter forsøg på Politik og Administrationsuddannelsen, Aalborg Universitet*. Centre for Comparative Welfare Studies, Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Rollespil som studieform

**En erfaringsopsamling efter forsøg på
Politik og Administrationsuddannelsen,
Aalborg Universitet**

**Christian Albrekt Larsen
ISSN: 1396:3503
ISBN: 87-90789-91-1
2006:7**

Rollespil som studieform

*En erfaringsopsamling efter forsøg på
Politik og Administrationsuddannelsen, Aalborg Universitet*

Christian Albrekt Larsen

Copyright: forfatteren

*Arbejdspapir Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning
Aalborg Universitet
Fibigerstræde 1
DK-9220 Aalborg Ø*

*ISSN: 1396:3503
ISBN: 87-90789-91-1
2006:7
Aalborg 2006
Print: UNI.Print*

Rollespil som studieform

En erfaringsopsamling efter forsøg på Politik og Administrationsuddannelsen, Aalborg Universitet

Christian Albrekt Larsen

Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning
Aalborg Universitet
Fibigerstræde 1,
9220 Aalborg Øst
Tlf.: +45 9635 8214
E-mail: albrekt@socsci.aau.dk

Indholdsfortegnelse

Nye studieformer	1
Opbygning af kurset.....	3
Opbygning af spillene.....	5
De studerendes overordnede oplevelse af rollespil.....	7
Rollespil sammenlignet med traditionel seminarundervisning.....	9
Udviklingsmuligheder og anbefalinger	13
Bilag 1: Undervisningsplan	15
Bilag 2: Scenariet for første beslutningsproces: Politik- og Adm. uddannelsen	19
Bilag 3: Endelig forligstekst på finansloven fra 2007.....	23
Bilag 4: Scenariet for anden beslutningsproces: Politik og Adm. uddannelsen, Policy II forår 2006:	29
Bilag 5: Endelig forligstekst på efterlønsreform	33

Nye studieformer

Aalborg Universitet har siden oprettelsen i midten af 1970'erne baseret meget af undervisningen på problemorienteret projekt arbejde. Filosofien er velkendt. Hovedprincippet er "learning by doing". De studerende skal selv opstille problemformuleringer og frembringe vidensbaserede svar. Det handler om at inddrage de studerende og gøre dem ansvarlige for egen læring. De senere år har der imidlertid været en vis tilbagevenden til mere traditionelle studieformer på Politik og Administrationsuddannelsen. Vægten af traditionel forelæsning og seminar/klasseundervisning er steget. Forsøget med rollespil som undervisningsform indskrives sig i denne pædagogiske diskussion om nye versus gamle undervisningsformer. Mere konkret var rollespilsformen et forsøg på at gøre den traditionelle seminarundervisning (dvs. typisk hold på 20 – 30 personer) mindre traditionel, dvs. mere "learning by doing" som kontrast til "learning by being told".

Forsøget blev gennemført i foråret 2006 på 8 semester på Politik og Administrationsuddannelsen. Semesteret var opbygget omkring fire seminarer, hvor temaerne henholdsvis fra videregående metode, politisk kommunikation, organisation og policy analyse. I sidstnævnte seminar blev rollespillet den bærende del. Selve opbygningen i seminarer var et resultat fra en studiereform, der trådte i kraft i efteråret 2005. Det hidtidige forløb havde været på baseret mere på projektarbejde. Ansvarlig for forsøget var nytiltrådt adjunkt med begrænset undervisningserfaring.

Nedenstående er en erfaringsopsamling fra dette forløb. Formålet er dels at skabe et grundlag for videreudvikling af rollespilsmodellen og dels at give inspiration til nye undervisere, der vil forsøge sig med denne studieform. Arbejdspapiret er delt i fem sektioner. Første sektioner beskriver opbygningen af hele seminaret. Anden sektion beskriver den konkrete opbygning af spillene. Tre sektion beskriver de studerende overordnede oplevelse af arbejdsformen. Fjerde sektioner sammenligner ved hjælp af studenterevalueringer rollespilsarbejdsformen med mere traditionel seminarundervisning. Femte beskriver en række udviklingsmuligheder og anbefalinger. I bilagene ligger eksempel på seminaropbygning, to eksempler på, hvordan scenarier kan skrives og endelig to eksempler på de vedtagne beslutninger.

Opbygning af kurset

Rollespil er anvendelige i situationer, hvor der er aktører og interessekonflikter. Studieformen har primært været anvendt i forbindelse med international konflikt, men kan nemt overføres på andre områder. Udgangspunktet for det gennemførte spil blev de politiske processer omkring gennemførelse af velfærdsreformer. I foråret 2006 skulle politikerne forhandle om en samlet velfærdsplan, der i kølvandet på velfærdskommissionens anbefalinger skulle fremtidssikre den danske velfærdsstat. Disse reformer fortsatte en grundlæggende forandringsproces, der kan observeres i Danmark og de fleste øvrige vesteuropæiske lande. En række ”objektive” problemer foranlediger reforminitiativer, men dermed er løsningerne ikke givet. Seminaret skulle forsøge at forstå de politiske dynamikker bag disse forandringsprocesser. Hvilke aktører er med i forhandlingerne? Hvilke interesser har de? Hvilke virkelighedsforståelser har de? Og hvorledes ser selve beslutningsprocessen ud? Undersøgelsen af disse spørgsmål gav ikke blot kursusedtagerne indsigt i den danske velfærdsstat og velfærdspolitik. Det skulle også give kursusedtagerne en mere generel indsigt i beslutningsprocessteori.

Seminaret startede med en generel introduktion til den danske velfærdsstat og karakteren af de ”objektive” udfordringer (lektion 1, se bilag 1). Dette var primært en kort repetition af allerede kendt stof. Dernæst gennemgik kurset en række generelle teorier om beslutningstagen (lektion 2) og en række specifikke teorier om beslutningstagen på velfærdsområdet (lektion 3). Herefter gennemgik kurset tre konkrete cases, henholdsvis arbejdsmarkedsreformerne (lektion 4) og pensions- og efterlønssreformerne (lektion 5). De konkrete cases var eksempler på, hvorledes hidtidige studier har beskrevet forskellige aktørers præferencer, virkelighedsforståelser og hvorledes disse udspilles i konkrete beslutningsprocesser. De studerende blev bedt om at holde øje med deres ”aktør” og fremlægge, hvordan f.eks. Det konservative folkeparti agerede i forhold til arbejdsmarkedsreformerne i 1990’erne. Lektionerne 1 til 5 skulle ”klæde de studerende på” og sørge for saglighed og faglighed i de efterfølgende rollespil.

Rollespillet var baseret på mindre studentergrupper, der valgte at spille én af de centrale aktører. Antallet af roller ville afhænge af antal seminardeltagere. Antallet af tilmeldinger var højere end forventet, omkring 29 meldte til, hvoraf ca. 25 var aktivt deltagende. Det gjorde til muligt at operere med 11 aktører, der hver blev spillet to- til tremandsgrupper. Aktørerne var:

Anders Fogh Rasmussen (Venstre)
Helle Torning-Schmidt (Socialdemokratiet)
Pia Kjaersgaard (Dansk folkeparti)
Bendt Bendtsen (Det konservative folkeparti)
Marianne Jelved (Det radikale venstre)
Villy Søvndal (Socialistisk folkeparti, inkl. Enhedslistens stemmevægt)
Hans Jensen (LO)
Jørgen Vorsholt (DA)
Politiken (medie 1)
Jyllandsposten (medie 2)
Velfærdskommissionen

Til hver af disse aktører udarbejdede grupperne en rolleprofil, dvs. en beskrivelse af aktørens historiske baggrund, hvilke interesser aktøren varetager (herunder distinktioner mellem kort-

sigtede, langsigtede, policynære, og institutionsnære interesser), hvilke centrale virkelighedsforståelser aktørerne har etc. Disse blev afleveret inden første spil gik i gang.

Spillene startede i en fiktiv situation, hvor de forskellige aktører afkræves handling indenfor en forholdsvis snæver tidsramme. Der blev spillet to spil, der henholdsvis simulerede en finanslovsforhandling og en beslutning om udfasning af efterlønnen. Undervejs skulle aktørerne fremstille høringssvar, beslutningsforslag og deltage i den endelig beslutningsproces. Den endelige beslutning foregik via afstemning. Et beslutningsforslag kunne først vedtages når aktørernes (tildelte) stemmewægte opnåede et flertal.

Inspireret fra en række amerikanske universiteter, der primært har anvendt rollespil i forbindelse med undervisning i international politik (se f.eks. <http://www.icons.umd.edu/>), har det planlagt at rollespillene skulle foregå i et konferencesystem. Via e-mails, chat, konferencer og skulle rollerne kommunikerer med hinanden og laver statements overfor hinanden og offentligheden. De fleste af disse aktiviteter var ”hjemmearbejde”, men på lektionstidspunkterne skulle alle roller være online. Kurset anvendte konferencesystemet First Class, der i rimelig grad opfyldte behovene. Det blev dog hurtigt ”kunstigt” ikke at have ”face to face” forhandlinger. Der blev derfor reserveret rum til hver gruppe og forhandlingsdelegationer kunne så cirkulere rundt.

Rolleprofilerne og erfaringerne fra spillet skulle danne udgangspunkt for efterfølgende opgave- og projektskrivning. Til seminaret kunne der både skrives kortere opgaver (10 ECTS) eller egentlige projekter (20 ECTS). Det blev anbefalet, at opgaverne eller projekterne blev skrevet med udgangspunkt i den valgte rolle. Dvs. spillede man Socialdemokratiet i velfærds-spillet blev man anbefalet at skrive en opgave om Socialdemokratiets rolle i forbindelse med forandringsprocesser i velfærdsstaten. Spillede man Velfærdskommissionen, skrev man en opgave eller et projekt med fokus på disse aktører. Spillede man Jyllandsposten, skrev man om mediernes rolle etc. Der var tale om anbefalinger, der blev fulgt af cirka halvdelen af kursusdeltagerne. Specielt projektskrivere valgt mere generelle tematikker indenfor policy-feltet.

Opbygning af spillene

Spillene starter i en fiktiv situation, hvor kursuslederen fremstiller et scenarium, der typisk skrue tiden nogle måneder frem. I første spil blev tiden skruet frem til efteråret 2006, hvor finanslovsforhandlingerne for 2007 skulle færdig forhandles (se bilag 2). Spillet løb over 3 uger. Spillet anvendte den nuværende fordeling af stemmer i Folketinget og beregninger blev foretaget på Velfærdskommissionens budgetmodel (se bilag 3). Det blev diskuteret, hvorvidt interesseorganisationerne (LO, DA) og Velfærdskommissionen også skulle gives stemmewægt. En sådan tildeling ville hindre, at interesseorganisationer blev holdt helt udenfor forhandlingerne. På den anden side ville det dog blive lidt urealistisk. Vurderingen var derfor, at blot følelsen af at kunne blive sat fuldstændigt ud af spillet, ville være en vigtig erkendelse i forhold til at forstå interesseorganisationers indflydelse på de politiske processer. For at skabe en mere åben forhandlingssituation blev der stillet et folketingsvalg og et muligt alternativt flertal i sigte. Det virkede efter hensigten. Den vedtagne finanslov var et kompromis mellem SF/Enhedslisten, Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti (se bilag 4). Den udgang var ikke givet og sådant set ikke forventet. Resultat skyldes godt spil fra disse partier og mindre taktisk godt spil fra Venstre og Konservative.

I det andet spil blev tiden skruet frem til foråret 2007. Et mellemliggende fiktivt folketingsvalg sørgede for, at stemmewægtene kunne forandres således, at spillet kom til at ændre karakter. Samtidigt blev der etableret en forholdsvis åben forhandlingssituation ved at indsætte en fiktiv socialdemokratisk mindretalsregering. Endelig skiftede fokus fra generelle politiske forhandlinger på alle områder til politiske forhandlinger på et udvalgt policy område; efterlønsreform. Ideen var, at dette skifte skulle gøre det klart for de studerende, hvordan politik også handler om substans. Og det skulle tvinge dem til at sætte sig grundigt ind i substansen. Forhandlingerne endte med et forlig mellem Socialdemokratiet, Det radikale venstre, Venstre og Konservativt Folkeparti (se bilag 5). Det andet spil var dog langt mindre vellykket end første spil. De studerende forklaring var, at en stor del af energien var væk. Det var nyhedsinteressen nok også. Derfor skal det overvejes nøje, hvis der skal gennemføres mere end ét spil.

De studerendes overordnede oplevelse af rollespil

Blandt de 29 tilmeldte kurset har 21 svaret på et elektronisk spørgeskema, der blev rundsendt én måned efter sidste kursusgang. De 8 udeblevne besvarelser stammer blandt andet fra 4 – 5 personer, der officielt tilmeldte sig kurset, men aldrig mødte op. De 21 besvarelsen er således meget dækkende for gruppen af studerende, der har deltaget i kurset. 17 af respondenterne har således fulgt 10 – 12 ud af 12 mulige lektioner. To har været der 7 – 9 gange, mens de sidste to har været der mindre end 7 gange.

Direkte adspurgt om oplevelsen af rollespil som undervisningsform viser evalueringen, at oplevelsen i overvejende grad har været positiv. 33 pct. svarer ”meget positiv”, 33 pct. svarer ”positiv”, 10 pct. svarer ”hverken eller”. 19 pct. svare ”negativ”, mens én enkelt, svarende til 5 pct., svarer ”meget negativ. Jf. senere afsnit er vurderingen, at de fem personer med negativ erfaring, dvs. en fjerdel af deltagerne, primært angiver negativ oplevelse pga. en oplevelse af for lidt faglighed.

Tabel 1: Oplevelse af rollespil som undervisningsform

	Antal	Procent
1 Meget positiv	7	33
2 Positiv	7	33
3 Hverken positiv eller negativ	2	10
4 Negativ	4	19
5 Meget negativ	1	5
Total	21	100

Spørgsmål: Hvordan var din oplevelse af rollespil som undervisningsform?

De studerende er også direkte blevet spurgt, hvorvidt rollespillene har givet dem en forståelse for beslutningsprocesser, som de ikke havde kunnet få via et traditionelt seminarforløb. Her svarer 43 procent (9 stk.) ”ja helt sikkert”, mens 38 procent (8 stk.) svarer ”ja formentlig”. Endelig svar 19 procent (4 stk.) ”nej formentlig ikke”. Den overordnede oplevelse er således, at rollespil har givet en dybere forståelse af beslutningsprocesser end man kunne opnå ved traditionel undervisning.

Tabel 2: Oplevelse af, at rollespil giver en dybere forståelse af beslutningsprocesser

	Antal	Procent
1 Ja, helt sikkert	9	43
2 Ja, formentligt	8	38
3 Nej, formentligt ikke	4	19
4 Nej, helt sikkert ikke	0	0
Total	21	100

Spørgsmål: Tror du, at rollespillene har givet dig en forståelse for beslutningsprocesser, som du ikke har kunnet få via et traditionelt seminarforløb?

Endelig er de studerende også blevet bedt om at angive det mest positive og mest negative ved at organisere seminaret omkring rollespil. Halvdelen havde benyttet denne lejlighed til at give en mere kvalitativ vurdering. Resultatet ses i boks 1. På positiv siden indikerer de stude-

rende mange af de forventede effekter fra et rollespil; oplevelsen af at være med og få stoffet ind på en anden måde. På negativ siden er der nogle oplevelse af, at to spil var for meget. Der er også en oplevelse af, at seminaret var for lidt fokuseret på den efterfølgende opgaveskrivning, der dannede basis for karaktergivning. Det er i nogen grad forhold, der kan rettes til, og ud fra en indlæringsdiskussion kan kategoriseres som mindre væsentligt. Mere fundamentalt er beskrivelsen af manglende kobling mellem den indledende teoretiske gennemgang og forhandlingsspillene. Der var afsat én time til de-briefing efter hvert spil, men meget tyder på, at det ikke har været tilstrækkeligt.

Boks 1: De mest positive og negative ting ved at organisere seminaret omkring rollespil

Det mest positive (N=10):

”At leve sig ind i de problemstillinger der opstår omkring beslutningsprocesser. Hjælper at opleve det, frem for kun at læse om det.”

”Det var spændende at prøve noget nyt. Spillet gør ligeledes at man får lært nogle ting på en anden mere pædagogisk måde. Forhandlingerne på firstclass var godt tilrettelagt.”

”Aktiv deltagelse på et andet plan.”

”Giver et indblik i detaljer omkring processen.”

”Det er underholdende”

”Det mest positive har været at man har været "Hands on" med feltet”

”At man lærte meget om den specifikke organisation man spillede. Skulle læse en masse og forberede oplæg omkring sin organisation og dens syn på forskellige emner. Det synes jeg virkede rigtig godt, man fik det arbejdet ind på en anden måde, end hvis man bare havde læst noget om sin organisation.”

”Den 'hands-on' oplevelse af politiske beslutningsprocesser, som rollespillet har givet”

”Jeg fik indblik i nogle problemstillinger og taktiske overvejelser, som jeg ikke før havde haft, og som jeg ikke tror jeg ville have fået ved en traditionel undervisning.”

”Fik lov at tænke selv! Interaktionen med de øvrige studerende. Selv skabe inputtet til ens "læringsproces”

Det mest negative (N=11):

”At det har været svingende, hvor meget vi har fået ud af det. Der har været for lidt tid til at sætte rollespillene i forhold til den læste teori. Og så har der været for lidt fokus på opgaverne, der skulle skrives efterfølgende... vi bliver bedømt på teorien ift eksamen... der er det ikke nok, at kunne sige, hvordan det føles at spille den og den rolle”

”At der var to spil”

”Som tidligere sagt, blev der brugt alt for meget krudt på spillet - det var sjovt første gang. Det burde også være således at der blev afsat mere tid til forhandlingerne - forstået på den måde, at i stedet at der var afsat 2 timer til seminar, hvor der blev forhandlet, burde det i stedet være afsat 4 timer ud i et”

”Denne form passer ikke rigtig ind på overbygningen. Ville passe bedre på basis eller gymnasieniveau.”

”Det stod på for længe - man går død i det og får ikke det store faglige udbytte”

”Det mest negative har været at det man har fået ud af rollespillet ikke er blevet fulgt op teoretisk og at der nok er brugt for meget tid på rollespillet.”

”At forhandlingsspillet fik alt for meget fokus. Som nævnt synes jeg efterfølgende at det var svært at finde på et rigtig godt opgaveemne, idet jeg syntes at det var begrænset, hvad vi havde beskæftiget os med ud over spillet. Og dette synes jeg desværre er en stor ulempe, idet de to andre seminarer jeg også fulgte gav mig meget mere inspiration, og der blev gjort meget mere ud af at vi kunne diskutere emner, problemstillinger mm. Det har jeg savnet meget i policy”

”Det faglige niveau er svært at holde højt i et rollespil.”

”For lidt tid til forhandlinger, og manglende virkelighedsfølelse fra enkelte aktører.”

”Der mangler noget mere kobling mellem teori og spil, men nogle flere timer kunne måske gøre det. Så kunne man spille over et par gange og have mere tid til at evaluere og snakke om spillet i forhold til teorien”

”Det var lidt mere tidskrævende end hvis man blot skulle læse x-antal sider. Netop tidsfordelingen kunne i visse perioder være lidt "stressende" i forhold til de øvrige studieaktiviteter”

Rollespil sammenlignet med traditionel seminarundervisning

Ovenstående relativt positive erfaringer med rollespil er interessante og bemærkelsesværdige. Det er bevis for, at rollespil er et muligt alternativ til almindelig seminarundervisning. Men det er selvfølgelig ikke et bevis for, at rollespil giver bedre indlæring end traditionel seminarundervisning. For at nærme os den slags slutninger bliver vi nødsaget til at sammenligne rollespilsseminaret med mere traditionel seminarundervisning. I de følgende underafsnit vil vi lave et sådan sammenligning ved hjælp af studenterevalueringer fra foråret 2006 og efteråret 2005, dvs. den periode hvor Politik og Administrations uddannelsen har været bygget op omkring seminarer. Første underafsnit beskriver sammenligningsgrundlaget. Andet underafsnit analyserer spørgsmål om interesse og studenterinddragelse, hvilket forventes at være nogle af rollespillenes stærke dimensioner. Tredje underafsnit analyserer spørgsmålet om sværhedsgrad, mens fjerde underafsnit behandler spørgsmålet om oplevet fagligt udbytte. De sidste to dimensioner forventes at være blandt rollespilsarbejdsformens ømme punkter.

Hvad sammenlignes

Spørgsmålet om, hvilke studieformer, der er bedst, har været genstand for en lang videnskabelig forskningstradition. Man kan næppe komme med ét entydigt resultat fra disse undersøgelser – udover konstateringen af, at det er meget svært at finde ud af. Vi ved jo ikke, hvorvidt den samme gruppe mennesker, med den samme underviser, med det samme emne og med den samme arbejdsindsats ville have fået større udbytte af et traditionelt seminarforløb. Vi kan dog få et vist sammenligningsgrundlag ved at kigge på de studerendes evalueringer af de seminarer, der har kørt parallelt på Politik og Administrationsuddannelsen. Tabel 3 viser en oversigt over seminarerne. I efteråret 2005 kørte der fem parallelle seminarer, mens der i foråret 2006 kørte fire parallelle seminarer, herunder rollespilsseminaret. Ved at sammenligne disse seminarer kan vi nogenlunde holde deltagerens karakteristika konstant. De studerende er nogenlunde på samme niveau og optræder typisk på flere seminarer samtidigt. Vi kan også holde omfanget og niveauet af seminarerne nogenlunde konstant.

Tabel 3: Oversigt over seminarforløb på Politik og Administrationsuddannelsen, efterår 2005 og forår 2006.

	Forår 2006				Efterår 2005				
	Rollespil	Pol. Kom. II	Metode	Org. II	Euro	Policy I	Evaluering	Pol. Kom I	Org. I
Svar	21	8	14	10	5	8	11	18	14
Tilmeldte	29	14	26	17	10	15	31	42	38

Mere problematisk er det at holde seminarstørrelsen konstant. Rollespilsseminaret var det største i forårssemesteret. 29 var tilmeldt rollespillet. Vi kender dog ikke den præcise holdstørrelse, da de studerende kan melde sig til et seminar uden efterfølgende at deltage. Antallet af besvarelser på evalueringen kan give en god pejling af det faktiske antal deltagere på seminar. Logikken er, at dem, der har fulgt seminarer svarer, og dem der ikke har fulgt seminarer på trods af tilmelding svarer ikke. Selvfølgelig er også nogle deltagere, der ikke har svaret, så det faktiske antal seminardeltagere ligger i mellem antal svar og tilmeldte.

For den praktiske gennemførelse havde rollespilsseminaret nogenlunde den ideelle størrelse. Med omkring 25 faktisk deltagende kunne der etableres små to- og tremandsgrupper, der nogenlunde dækkede de ønskede aktører. Så rollespillet ville ikke få bedre vilkår med et mindre

antal studerende. Men det er værd at bemærke, at de øvrige seminarer har haft ret gode vilkår, da antallet af faktisk deltagende har været relativt lavt. Langt de fleste seminarer har haft et faktisk antal deltagere, der ligger under 25 studerende. Man kunne således have en forventning om, at havde de andre seminarer også haft 25 faktisk deltagende, ville rollespilsstudieformen klare sig bedre. I efteråret 2005 har vi dog tre seminarer - evaluering, politisk kommunikation I, og organisationsteori I - hvor holdstørrelsen nærmer sig rollespillet.

Det mest usikre parametre er indflydelsen fra den enkelte underviser. Al erfaring og forskning viser, at studenternes oplevelse af undervisningen afhænger meget af individuelle kvaliteter hos de enkelte undervisere. Den slags er umuligt at holde konstant på tværs af de analyserede seminarer. Men det kan bemærkes, at rollespillet er gennemført af nystartet adjunkt. Et andet usikkerhedsparametre er antallet af undervisere på det enkelte seminar. Rollespilsseminaret er gennemført af én underviser, hvilket giver gode muligheder for koordination og sammenhæng mellem seminargangene. Det øger forventningerne til rollespilsseminaret, da mange af de øvrige seminarer gennemføres af flere undervisere. Endelig kan man hæfte sig ved, at rollespillet er et helt nyt og uprøvet forløb. Det er de fleste af de øvrige seminarer dog også.

Interesse og studenterinddragelse

Rollespillet største styrke er, at de studerende bliver inddraget i undervisningen. De skal ikke bare læse om et emne. De skal derimod leve sig ind i rollen som en politisk aktør og agere i spillene. Ikke overraskende overlever de studerende derfor, at de bliver aktivt inddraget i seminaret. 95 procent (20 stk.) på rollespilsseminaret svarer således, at de studerende ”i høj grad” blev inddraget i seminaret. 5 procent (1 stk.) svarer ”i nogen grad”. Jf. tabel 4 skiller rollespilsseminaret sig således markant ud fra de øvrige seminarer. De to seminarer i politisk kommunikation ledet af Johannes Andersen kommer tættest på samme grad af studenterinddragelse (henholdsvis 89 procent, 6 stk., og 75 procent, 16 stk., svarer ”i høj grad”). Det er dog værd at bemærke, at seminarerne i politisk kommunikation også prøver at bryde med traditionel seminarundervisning. Det sker ved, at deltagerne i startfasen tildeles en politisk aktør, som de planlægger en kampagnestrategi for. Det sker også ved, at de studerendes oplæg bliver bedømt på selve pædagogikken i fremlæggelsen.

Tabel 4: Hvor aktivt er de studerende blevet inddraget i seminaret? Procent, N og antal tilmeldte

	Rolle- spil	Pol. Kom. II	Metode	Org. II	Euro	Policy I	Evalue- ring	Pol. Kom I	Org. I
I høj grad	95	75	43	10	60	0	18	89	64
I nogen grad	5	25	50	70	40	75	36	11	36
I ringe grad	0	0	7	20	0	25	45	0	0
Slet ikke	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Svar	21	8	14	10	5	8	11	18	14
Tilmeldte	29	14	26	17	10	15	31	42	38

Spørgsmål: Hvor aktivt er de studerende blevet inddraget i seminaret?

Forventningerne har været, at den høje grad af studenterinddragelse ville skabe – ikke bare en bedre indsigt i beslutningsprocesser – men også større interesse for beslutningsprocesser. At have ”følt” beslutningsprocessen på egen ”krop” skulle give denne interesse. Hvorvidt det har været tilfældet giver resultaterne i tabel 5 en pejling på. De studerende er blevet spurgt, hvorvidt de har fået større interesse i seminarets fagområde?

Tabel 5: Oplevelse af større interesse i fagområde. Procent, N og antal tilmeldte

	Rolle- spil	Pol. Kom. II	Metode	Org. II	Euro	Policy I	Evaluer- ing	Pol. Kom I	Org. I
I høj grad	38	38	20	10	20	25	9	33	36
I nogen grad	38	62	67	80	60	50	55	44	57
I ringe grad	14	0	13	10	20	25	36	22	7
Slet ikke	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Svar	21	8	15	10	5	8	11	18	14
Tilmeldte	29	14	26	17	10	15	31	42	38

Spørgsmål: Har du fået større interesse i seminarets fagområde?

På rollespilsseminaret svarer 38 procent (8 stk), at de i ”høj grad har fået større interesse for seminarets fagområde”. Denne andel der ”i høj grad” har fået mere interesse er større end for de fleste øvrige seminarer. Undtagelsen er politisk kommunikation I og II og Organisationsteori I, hvor mange også ”i høj grad” blev mere interesseret. Noget tyder dog på, at rollespillet nogenlunde lever op til forventninger på dette parameter. Til gengæld udmærker rollespilsseminaret sig også ved, at 10 procent (2 stk) svarer, at de ”slet ikke” har fået mere interesse. På ingen andre seminarer finder vi studerende, der svarer, at de ”slet ikke” er blevet mere interesseret. Det tyder på en polarisering, hvor nogle bliver ”bidt af det”, mens andre slet ikke bliver ”bidt af det”.

Sværhedsgraden

En typisk kritik af nye undervisningsformer er, at det primært er de stærkeste, der får udbytte af ansvar for egen læring. Traditionel tekstgennemgang sikrer derimod, at alle kommer med. Det havde da også været en underviser-bekymring forud for seminaret, at nogle aktører – grupper bestående af de svageste studerende - måske havde svært ved at levere kvalificeret input til rollespillet. Dette var også én af hovedargumenter for at prøvekøre rollespilsmodellen sent i uddannelsesforløbet.

Tabel 6: Oplevelse af undervisningsniveau

	Rollespil	Pol. Kom. II	Metode	Org. II	Euro	Policy I	Evaluer- ing	Pol. Kom I	Org. I
for høj	0	0	0	11	0	0	0	0	14
passende	71	100	93	89	80	100	70	83	86
for lav	29	0	7	0	20	0	30	17	0
Svar	21	8	15	10	5	8	11	18	14
Tilmeldte	29	14	26	17	10	15	31	42	38

Spørgsmål: Hvordan vurderer du sværhedsgraden af undervisningen på seminaret

Hovedparten af deltagerne i rollespillet har dog svaret, 71 procent (15 stk.), at undervisningsniveauet på seminaret var passende. På de øvrige seminarer angiver hovedparten også passende. Ingen af deltagerne i rollespillet angiver, at undervisningsniveauet var for højt. Til gengæld angiver en god del, 29 procent (6 stk), at undervisningsniveauet var for lavt på seminaret. Det ligger over de øvrige seminarer – undtaget evalueringsseminaret i efteråret 2005. Der er således intet, der tyder på, at rollespillene har koblet de svageste af. Det har snarere fået de stærkeste til at føle manglende udfordring. Dette er en vigtig erfaring, der skal tages højde for i videreudviklingen af rollespilsformen.

Fagligt udbytte

Forventningen til rollespillene var, at de studerende skulle få en indsigt i beslutningsprocesser, som var langt bedre end almindelig læsning kunne give dem. Jf. tidligere afsnit havde de studerende en oplevelse af, at det havde de nok fået og deres oplevelse med rollespil var overvejende positiv. Det er imidlertid også klart, at denne studenterinddragelse sker på bekostning af traditionel tekstgennemgang. Ved de seks lektioner, hvor rollespillene kørte, var der således ikke opgivet litteratur. De studerende skulle selv udarbejde rolleprofiler, beslutningsforslag og forhandle. Resultaterne i tabel 7 tyder imidlertid på, at de studerende ikke har en oplevelse af, at det faglige udbytte af ”learning by doing” ikke overgår det faglige udbytte af tekstgennemgang via studenteroplæg, forelæsning og diskussion.

Tabel 7: Oplevelse af fagligt udbytte. Procent, N og antal tilmeldte

	Rollespil	Pol. Kom. II	Metode	Org. II	Euro	Policy I	Evalue- ring	Pol. Kom I	Org. I
Stort	29	75	53	50	40	38	0	34	71
Middel	52	25	27	40	60	62	45	44	21
Lille	19	0	20	10	0	0	54	22	7
Svar	21	8	15	10	5	8	11	18	14
Tilmeldte	29	14	26	17	10	15	31	42	38

På rollespilsseminaret angiver 29 procent (6 stk.) at det faglige udbytte var stort. Det ligger under den tilsvarende andel på de øvrige seminarer – undtaget evalueringsseminaret i efteråret 2005. På nogenlunde tilsvarende niveau ligger dog politisk kommunikation I (34 procent, 6 stk.) og Policy I (38 procent, 3 stk). Hovedparten på rollespilsseminaret, 52 procent, 11 stk., svarer, at det faglige udbytte var middel. De studerende har således hovedsageligt en opfattelse af, at rollespillene giver et fagligt udbytte, men kun på middel niveau. Ligesom på seminarerne i metode og politisk kommunikation I – og specielt i evalueringsseminaret – har nogle studerende også en oplevelse af, at det faglige udbytte var lille. 19 procent (4 stk) har svaret, at det faglige udbytte var lille.

Udviklingsmuligheder og anbefalinger

Den overordnede konklusion er, at rollespil kan anvendes som alternativ til klassisk seminarundervisning. Forsøget på Politik og Administrations uddannelse viste, at det ikke bare gælder undervisning i international politik, men også undervisningen i nationale politiske processer. Overordnet set havde de studerende positive erfaringer med rollespilsformen og de havde en oplevelse af, at de fik en indsigt i beslutningsprocesser, som vanskeligt kunne tilvejebringes på anden vis.

Vurderet i forhold til almindelig seminarundervisning er der ingen tvivl om, at rollespilsformen byder på langt mere aktiv studenterdeltagelse. Det er både oplevelsen hos de studerende og hos underviser. Spørgsmål er så, hvad der kommer ud af det. En af forventninger var, at de studerende blev mere interesseret i stoffet fordi de havde været direkte involveret. Målt på seminarernes evne til at skabe mere interesse for området viser evalueringerne, at rollespilsseminaret formåede at gøre nogle ”ekstra” interesserede. På den anden side set var der også en mindre andel, der ”slet ikke” blev mere interesseret, hvilket er usædvanligt. Noget tyder således på en polarisering. Det gav anledning til en bekymring om, hvorvidt formen med ”learning by doing” havde tendens til at koble de svageste af. Det viste sig ikke at være tilfældet. Ingen synes, at undervisningsniveauet havde været for højt. Derimod var der et mindretal, der mente, at undervisningsniveauet havde været for lavt. Konklusionen er således, at alle synes at kunne være i rollespillende, i hvert fald hvis de bliver spillet sent i studieforløbet. Den pædagogiske udfordring er at lave det sværere for de dygtigste.

I spændingsfeltet mellem alternative undervisningsformer og mere traditionelle undervisningsformer er spørgsmålet om fagligt udbytte selvfølgelig også i spil. Adspurgt direkte om deres faglige udbytte af rollespilsseminaret, angav de studerende et niveau, der lå en smule under de øvrige seminarer. Oplevelsen kunne måske skyldes, at de studerende tænker fagligt udbytte som mængden af læste teorier. Og videre kunne argumentet være, at de studerende har svært ved at sætte ord på, hvad ”learning by doing” giver dem. Vurderingen er imidlertid, at de studerende faktisk har et udmærket blik for, hvordan rollespil kan skabe en anderledes indlæring. De ord, som de studerende satte på ”det mest positive ved rollespil”, stemmer meget godt overens med vores forventninger. Derfor er vurderingen, at større faglighed er en væsentlig udfordring for videreudviklingen af denne undervisningsform.

Den væsentligste lære er måske, at selve de-briefingen efter spillets afslutning skal have en langt mere fremtræden plads. På det gennemførte rollespilsseminar blev spillet de-briefet ved, at hver aktør mundtligt fortalt om deres strategi, succes oplevelser, fiaskoer etc. Herefter var der fælles diskussion om, hvem der havde spillet klogt og mindre klogt og hvordan forhandlingsresultatet kunne være blevet anderledes. Den fase kunne udbygges ved, at aktørerne i forlængelse heraf bliver bedt om at lave en kort skriftlig redegørelse for forløbet og eventuelle alternative forløb. En sådan redegørelse skulle også indeholde en kobling tilbage til den gennemgåede teori og aktørernes adfærd i de gennemgående beslutningsprocesser. De-briefingen bør også udbygges med, at underviseren tager et større ansvar for opgaven. Det indebærer imidlertid, at underviseren følger meget godt med i spillene, hvilket kan være ganske vanskeligt, når forhandlinger foregår ”face to face”. Endelig er det en væsentlig lære, at det kan være vanskeligt at mobilisere energi til mere end ét forhandlingsforløb. Vurderingen er dog, at det giver meget dynamik, at de studerende for lov til at forsøge to gange. Derfor er anbefalingen ikke en afskaffelse af det andet spil. Anbefalingen er, at det andet spil komprimeres til et me-

get kort forhandlingsforløb, f.eks. én til to dage. Anbefalingen er også, at de studerende tildeles nye roller i andet forhandlingsspil, hvilket ikke var tilfældet på det gennemførte seminar.

Bilag 1: Undervisningsplan

Lektion 1: Tirsdag, den 31. januar kl. 10-12 i FIB 3/31

v/Christian Albrekt Larsen

Kursusstart og introduktion til den danske velfærdsstat

- 30 minutters film, Danmark Radio, "Velfærd fra vugge til grav"
- Udfordringer for den danske velfærdsstat
- Den folkelige opbakning
- Opdeling i smågrupper og tildeling af aktør

Litteratur:

- Pierson, P. (2001) "Post Industrial Pressures on the Mature Welfare States", pp. 80-104 in Paul Pierson (ed.), *The New Politics of the Welfare State*, Oxford: Oxford University Press.
- J. Goul Andersen (2003). "Farligt farvand: Vælgernes holdninger til velfærds politik og skatter" i J. Goul Andersen & O. Borre (red.) *Politisk Forandring*, Systime Academic.
- Velfærdskommissionen, Analyserapport- Fremtidens velfærd – Vores valg, kapitel 1, 2, og 3 (www.velfaerd.dk).

Supplerende litteratur:

- T. M. Andersen, (2002), Internationalisering og velfærdssamfundet, i *Politica*, 34 årg. nr. 1, 24 – 37.

Lektion 2: Tirsdag, den 7. februar kl. 10-12 i FIB 3/31

v/Christian Albrekt Larsen

Generelle teorier om politisk beslutningstagen

- Et bredt teoretisk overblik
- Rationalitet, inkrementalism, Garbage-can
- Begrænset rationalitet
- Spilteori

Litteratur:

- W. Parsons (1995). Part Three: Decision Analysis, 245-456 (extensive læsning)
- J. Goul Andersen (1998). Politik og Samfund i forandring, Columbus, kapitel 8.
- J. Ræbild og H. S. Kristiansen (2001). Efterlønsreformen bag facaden – et sandt politisk drama, Columbus, kapitel 1, pp. 11- 22.

Lektion 3: Tirsdag, den 7. februar 12–14 i FIB 3/31

v/Christian Albrekt Larsen

Specifikke teorier om velfærds politisk beslutningstagen

- Credit claiming versus blame avoidance
- Problemforståelsesfase
- Meningsdannelsefase
- Beslutningsfase
- Implementeringsfase

Litteratur:

- C. Albrekt Larsen og J. Goul Andersen (2004): "Magten på Borgen. En analyse af beslutningsprocesser i større politiske reformer. Århus

Universitetsforlag, kap. 1 og 2.

- Pierson, P. (1996) "The New Politics of the Welfare State", *World Politics*, 48, 2, pp. 143-179.*
- Green-Pedersen, C. (2001) "Welfare State Retrenchment in Denmark and the Netherlands, 1982-1998. The Role of Party Competition and Party Consensus", *Comparative Political Studies*, 34, 9, pp. 963-985.*
- Kitschelt, H. (2001) "Partisan Competition and Welfare State Retrenchment. When Do Politicians Choose Unpopular Policies?", pp. 265-302 in P. Pierson (ed.), *The New Politics of the Welfare State*, Oxford: Oxford University Press.

Lektion 4: Tirsdag, den 14. februar kl. 10-12 i FIB 3/31

v/Christian Albrekt Larsen

Case I: Arbejdsmarkedsreformerne

- Hvordan beskrives forandringen?
- Hvordan antages din aktør at agere?
- Hvilke metode bruges til at beskrive din aktørs ageren?
- Hvilke empirisk dokumentation bruges?

Litteratur:

- C. Albrekt Larsen og J. Goul Andersen (2004): "Magten på Borgen. En analyse af beslutningsprocesser i større politiske reformer. Århus Universitetsforlag, Magtudredningen, kap. 5.
- P. Munk Christiansen, A. Sonne Nørgaard, N. Sonne Nørgaard (2004). Hvem skriver loven, Århus Universitetsforlag, Magtudredningen, kapitel 2 og kapitel 5.
- J. Torfing (2004), Det stille sporskifte, Århus Universitetsforlag, Magtudredningen, kapitel 2, 3, og 5.

Lektion 5: Tirsdag, den 14. februar kl. 12-14 i FIB 3/31

v/Christian Albrekt Larsen

Case II og III: Pensions- og efterlønsreformerne

- Hvordan beskrives forandringen?
- Hvordan antages din aktør at agere?
- Hvilke metoder bruges til at beskrive din aktørs ageren?
- Hvilke empiriske dokumentationer bruges?

Litteratur:

- C. Albrekt Larsen og J. Goul Andersen (2004): "Magten på Borgen. En analyse af beslutningsprocesser i større politiske reformer. Århus Universitetsforlag, Magtudredningen, kap. 3. og kap. 6.
- J. Ræbild og H. S. Kristiansen (2001). Efterlønsreformen bag facaden – et sandt politisk drama, Columbus, kapitel 1, pp. 22 - 105.

Lektion 6: Tirsdag den 21. februar kl. 10-12 i FIB 3/31

v/Christian Albrekt Larsen

Velfærdsspil I: Finanslovsforhandling

- Forud for seminargang rundsending af rolleprofiler
- Uddeling af første scenario
- Introduktion til konferencesystem

Lektion 7: Tirsdag den 28. februar kl. 10-12 i FIB 3/31

v/ Christian Albrekt Larsen

Velfærdsspil I: Finanslovsforhandling

- Forud for seminargang rundsending af høringssvar
- udvikling af beslutningsforslag

Lektion 8: Tirsdag den 7. marts kl. 10-12 i FIB 3/31

v/ Christian Albrekt Larsen

Velfærdsspil I: Finanslovsforhandling

- Forud for seminar rundsending af beslutningsforslag
- Afstemning
- Opsamling på første spil.

Lektion 9: Tirsdag den 14. marts kl. 10-12 i FIB 3/31

v/ Christian Albrekt Larsen

Velfærdsspil II: Efterlønsreform

- Uddeling af scenario

Lektion 10: Tirsdag den 21. marts kl. 10-12 i FIB 3/31

v/ Christian Albrekt Larsen. Gæsteforelæsning ved Frank Jensen

Velfærdsspil II: Efterlønsreform

- Forud for seminar rundsending af høringssvar
- Udvikling af beslutningsforslag

Lektion 11: Tirsdag d. 28 marts kl. 10-12 i FIB 3/31

v/ Christian Albrekt Larsen

Velfærdsspil II: Efterlønsreform

- Forud for seminar rundsending af beslutningsforslag
- Afstemning
- Opsamling på andet spil.

Lektion 12: Tirsdag den 4. april, kl. 10-12 i Fib 3/31

v/ Christian Albrekt Larsen

Opsamling og evaluering

- Hvad har vi lært fra spillene?
- Hvordan afviger vores beslutninger fra de faktiske forhandlingsprocesser?
- Hvordan har det faglige udbytte været?
- Hvordan har arbejdsformen været?

Bilag 2: Scenariet for første beslutningsproces: Politik- og Adm. Uddannelsen

Finansloven for 2007

Fiktivt tidspunkt: september 2006 (skrevet februar 2006)

2006 er blevet et meget turbulent år for Danmark; både politisk og økonomisk. Udover den udenrigspolitiske krise skabt af Muhammed-tegningerne er landets økonomi også kommet under pres. Kombinationen af stigende udgifter og faldende indtægter har skabt en skarp kontrast til de forudgående gyldne år. Flere forhold er medvirkende til, at staten ifølge Finansministeriet beregninger mangler omkring 30 milliarder for at have balance på budgettet i 2007. De stigende udgifter kommer i særdeleshed fra det nye antiterrorberedskab, der blev enstemmigt besluttet af Folketinget i maj 2006. Som bekendt var anledningen den planlagte bombing af Oslo-Hirtshals færgeren, der kun blev afværget ved ren tilfældighed. Var varevognens tyverialarm ikke gået i gang, havde ingen opdaget de 300 kilo sprængstof, der formentlig havde dræbt størsteparten af de 1500 passagerer. Den efterfølgende debat og de fortsatte trusler mod Danmark har skabt folkelig og politisk konsensus omkring de nye og meget omfattende antiterrorforanstaltninger.

De forventes i en lang årrække at lægge beslag på omkring 9 milliarder kroner.

Men én ulykke kommer sjældent alene. På udgiftssiden har staten været plaget af de stærkt faldende oliepriser, der skyldes opbruddet i OPEC-kartellet. Som bekendt var hovedårsagen til opbruddet, at det nye irakiske parlament besluttede i en ”ikke nærmere fastlagt periode” at producere udover kvoten. Knap var beslutningen taget af det irakiske parlament (juni 2006) før de interne stridigheder mellem OPEC-landene blussede op. Irak forsvarede sig med – støttet af USA – at man måtte øge produktionen pga. behovet for penge til genopbygningen. Følgen blev at flere andre lande fulgte med, hvilket hurtigt undergravede hele kartellet. Som forventet har den øgede produktion ført til uhørt lave oliepriser. I 2007 forventes prisen at falde helt ned til 25 \$ per tynde. På langt sigt kan det måske skabe vækst i verdensøkonomien, men på kortsigt betyder det øgede problemer for Danmark. Staten kan således se frem til at miste omkring 11 milliarder i olieindtægter i 2007.

Endelig har Muhammed-tegningerne fået de danske aktier til at falde betydeligt. En lang række lande har proklameret, at de vil fortsætte deres boykot af danske vare i 2007. Eksporten er ikke så markant til disse mellemøstlige lande, men usikkerheden omkring Danmark har fået en række internationale investorer til at gå udenom Danmark. Derfor er kurserne faldet. For staten vil det betyde, at skatteindtægterne frapensionsafkastskatten (beskatning af gevinsterne ved aktiehandlen) bliver reduceret ganske betydeligt i 2007. Det forhold bidrager ifølge Finansministeriet til ca. 10 (milliarder) på budgettet i 2007.

Muhammed-tegningerne i Jyllandsposten har også fået betydelige indenrigspolitiske konsekvenser. I første omgang har mange folketingspolitikere – også internt i regeringen – kritiseret statsministerens håndtering af sagen. Startende med afslaget om at afholde et møde med de 11 ambassadører og den efterfølgende halve løgn vedrørende udenrigsministerens efterfølgende møde; et møde der omhandlede noget helt andet end Muhammed-tegningerne og kun omfattede 8 af de 11 ambassadører. Men specielt da Politiken i maj afslørede, at statsminister An-

ders Fogh Rasmussen på det kraftigste var blevet rådet af udenrigsministeren til at mødes med de 11 ambassadører, rejste kritikken sig. For de konservative, der i forvejen var dybt skuffet over Venstres modtagelse af Velfærdskommissionens forslag, blev underkendelsen af Per Stig Møller, dråben, der fik bægeret til at flyde over. På det konservative folkepartis sommergruppe møde blev det således vedtaget, at partiet skulle blive langt mere offensivt i det interne regeringssamarbejde. I første omgang skulle dette ske i forbindelse med forhandlingerne om velfærdsreformer. Her ville de konservativt stå langt mere stejlt på at få gennemført en række af Velfærdskommissionens forslag. De ”unge konservative” – med rod i konservativt ungdom – fik endda vedtaget en resolution på sommermødet, hvor det hedder, ”at skattelettelser inden en overskuelig tidshorisont er et krav for fremtidigt konservativt regeringssamarbejde”. Dette pres for velfærdsreformer blev hilst velkomment hos Det radikale venstre, mens Dansk Folkeparti var meget skeptisk. Ledende folk i Dansk Folkeparti har ligefrem luftet ideen om, at hvis Socialdemokratiet kunne stå ved den nuværende ”stramme linie” i flygtninge-/indvandrepolitikken var et fremtidigt samarbejde til værn for velfærdsstaten ikke umuligt. Dermed er der blev sået alvorlig tvivl om regeringens parlamentariske grundlag, hvilket har sat gang i valgrygterne på Christiansborg.

I august måned meldte statsministerens derfor ud, at for at få afprøvet befolkningens tillid til den siddende regering vil der inde længe blive afholdt valg. Samtidigt meldte statsministeren ud, at valget på ingen måde kunne afholdes inden, at der er fundet en løsning på statsbudgettet for 2007. Folketingets partier har erklæret sig enig i denne beslutning. Og man har erklæret, at man er villige til at medvirke i en proces, hvor budgettet for 2007 kan blive vedtaget indenfor 3 uger. Endvidere har regeringen bedt Velfærdskommissionen om at bistå den hastige beslutningsproces. Kommissionen har erklæret sig parate til - med baggrund i de allerede producerede analyserapporter - at finde oplagte spareforslag. Kommissionens formand har meldt ud i Jyllandsposten, at situationen ”er en oplagt mulighed for at tage fat på nogle af de mere grundlæggende udfordringer, som den danske velfærdsstat står overfor”.

Trods denne ”Borgfred” omkring behovet for en hurtig afklaring på budgettet for 2007 kan man mærke, at valgkampen lurer. Og der er igen tvivl om, at velfærdsreformerne vil blive valgets største tema. Polariseringen af befolkningen i kølvandet på Muhammed-tegningerne betyder, at både Det radikale venstre og Dansk folkeparti står til betydelig fremgang. Og begge partier har meldt ud, at de ikke forud for valget vil vælge mellem Anders Fogh Rasmussen og Helle Torning Schmidt. Hvem de vil støtte må således afklares i forhandlingsprocessen efter valget. Dansk folkepartis ”utroskab” mod Anders Fogh Rasmussen skyldes bekymringen for det konservative pres for velfærdsreformer. Det radikale venstres ”utroskab” mod Helle Torning Schmidt skyldes det nye potentiale for at lave mere gennemgribende velfærdsreformer sammen med Konservativt folkeparti og Venstre; specielt hvis der kunne opnås et flertal mellem Venstre, Konservativt folkeparti og De radikale venstre, hvad enkelte meningsmålinger har tydet på.

Kommunikation i spillet:

Kommunikation internt i den enkelte aktørgruppe er helt privat

Kommunikation mellem forskellige aktører foregår via:

- a. Primært via e-mails i First class. Alt korrespondance sendes cc til "albrekt" (der følger med, men nok skal holde tæt).
- b. Chat i First class
- c. "face to face" (primært i grupperum under de tre lektioner)

Kommunikation til offentligheden foregår via

- d. Kontakt til Politiken eller Jyllandsposten (der vælger eller ikke vælger at formidle)
- e. Udsendelse af pressemeddelelse. Pressemeddelelser mærkes f.eks. "Pressemeddelelse fra LO" og rundsendes via mail til alle.

Krav om deltagelse:

Fremmøde på lektionstidspunkter (10 – 12) (grupperum er reserveret hele formiddagen).

Derudover et minimumskrav om orientering i hverdage. Dvs. man logger som minimum ind på conferencesystemet og tjekker sin mail, pressemeddelelser, nyheder etc. (10 – 15 minutter).

Ting der forventes læst på samme hverdag skal være fremsendt inden klokken 17.00.

Udarbejdelse af dokumenter og afstemning:

En grov finanslovsskitse/forslag udarbejdes af alle aktørgrupper (undtagen medier), udsendes som pressemeddelelse og uploades før lektion 7.

Det er muligt at foreslå besparelser, som ikke er mulige i budgetmodellen. Disse kan indtastes under "andre forslag" i modellen. Det er dog et krav, at man dokumenterer, at den forventede besparelse er realistisk. Til det formål er det ideelt at bruge finansministeriets finanslovsdatabase. Her kan man se statens udgifter og indtægter helt ned på underkonti. Link til databasen findes i samlingen af "centrale links".

En liste over konkrete ændringer, som et givent parti vil have til afstemning på lektion 8, skal fremsendes senest dagen før, inden klokken 12. Hver ændring i budgetmodellen opfattes som et selvstændigt forslag. Skruer man f.eks. topskatten op med 5 procent point og bundskatten op med 2 procent point er der tale om to selvstændige forslag. Ved at trykke på "oversigt" i budgetmodellen fremkommer en liste over de ændringer I har gennemført. Hvis f.eks. Socialdemokratiet ved, at et andet parti sender samme ændring til afstemning behøves Socialdemokratiet ikke sende samme ændring til afstemning. Eventuelle "gengangere" (f.eks. hvis både Socialdemokratiet og SF/Enhedslisten har sendt en 5 procent point stigning af topskatten til afstemning, uden indbyrdes koordinering) vil blive sorteret af væk af Christian.

Vedtagelse af en foreslået ændring kræver simpelt flertal, dvs. flere skal være for end imod. I første spil anvendes den eksisterende mandatfordeling.

Mandatfordeling:

Folketingets sammensætning efter valget den 8. februar 2005, endeligt opgjort af Indenrigsministeriet 14. februar 2005

	Antal medlemmer
Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	52
Socialdemokratiet (S)	47
Dansk Folkeparti (DF)	24
Det Konservative Folkeparti (KF)	18
Det Radikale Venstre (RV)	17
Socialistisk Folkeparti (SF)	11
Enhedslisten (EL)	6
Fólkaflokkurin (går til <i>Konservativt folkeparti</i>)	1
Tjóðveldisflokkurin (stemmer i dansk indenrigspolitik)	1
Inuit Ataqatigiit (går til <i>SF / Enhedslisten</i>)	1
Siumut (går til <i>Socialdemokratiet</i>)	1
Medlemmer i alt	179

Bilag 3: Endelig forligstekst på finansloven fra 2007

Socialistisk Folkeparti, Dansk Folkeparti og Socialdemokratiets budgetforslag – finansloven 2007

Nærværende tekst indeholder forligspartiernes udspil til finansloven 2007. Med udspillet ønsker forligspartierne at appellere til et bredt forlig blandt alle de partier i Folketinget, som i denne for vort land så svære tid bekymrer sig om og ønsker at bidrage til den danske velfærdsstat bevarelse og fremtidssikring.

Udgangspunktet for dette udspil er forligspartiernes grundlæggende ønske om at bevare og i videst mulige omfang tillige at fremtidssikre danskernes velfærds-samfund. Derfor er kerne velfærdsområder som 'sundhedsvæsenet' og den 'sociale tryghed og velfærd' friholdt for besparelser i dette udspil, ligesom forslag om brugerbetaling på lægebesøg mv. er udeladt. Endvidere lægger vi med dette udspil op til en markant, offensiv uddannelsesmæssig satsning med henblik på ikke blot at sikre velfærdssamfundets overlevelse, men samtidig at ruste den danske befolkning bedst muligt til livet i en globaliseret verden.

Som økonomisk ansvarlige partier har forligspartierne arbejdet ud fra en forudsætning om, at statsbudgettet skal bringes i balance, idet der hersker enighed om, at det under ingen omstændigheder kan accepteres, at kommende generationer skal bøde for det nuværende underskud på statsbudgettet. Som socialt ansvarlige partier har deisen om, at de bredeste skuldre skal bære den tungeste byrde været styrende for de besparelsesforslag, som fremlægges i nedenstående.

I det efterfølgende præsenteres første de konkrete forslag, hvorefter der knyttes uddybende bemærkning til de enkelte forslag.

Kollektiv service:

Generel administration	- 1,0 mia. kr.
Forsvar	- 2,5 mia. kr.

Undervisning:

Fremryk skolestart	- 2,8 mia. kr.
Afskaf 10. klasse	- 1,4 mia. kr.
Årgang i ungdomsuddannelse (90 % af nuværende)	0,8 mia. kr.
Voksen- og videreuddannelse (105 % af nuværende)	0,6 mia. kr.

Sundhedsvæsen & social tryghed og velfærd:

Ingen besparelser

Religion, kultur og udviklingsbistand:

Religiøse tjenester	- 0,4 mia. kr.
Rekreative tjenester	- 0,6 mia. kr.
Kulturelle tjenester	- 1,0 mia. kr.

Overførsler:

SU (90 % af nuværende)	- 0,8 mia. kr.
Børnecheck (90 % af nuværende)	- 1,0 mia. kr.
Folkepension (90 % af nuværende)	- 9,2 mia. kr.
Regulering med vægt på inflation (ikke løn) fra 2004-2007	
Kontanthjælp	
Aktivering	
Dagpenge	- 1,9 mia. kr.

Barselsorlov (15.000 kr.) 0,7 mia. kr.

Ældrecheck (10.000 kr.) 0,3 mia. kr.

Moms, afgifter, skatter og brugerbetaling:

Afgift på Chokolade, øl, vin, spiritus, tobak (115 af nuværende)	- 1,6 mia. kr.
--	----------------

Andre forslag:

Forsøg med praktikgaranti (korte og mellemlange, videregående uddannelser)	0,1 mia. kr.
---	--------------

Roadpricing på motorvejnettet

Indførelse	0,5 mia. kr.
Forventet indtjening (pr. år i en 10 års periode)	- 0,3 mia. kr.

Samlet besparelse: 29,5 mia. kr.

Differencen mellem de konkret angivne besparelser (21,5 mia. kr.) og den samlede besparelse (29,5 mia. kr.) skal tilskrives de dynamikker, som forslagene i gang sætter. Ifølge beregningerne medfører disse bl.a. et større provenu fra indkomst-skat (6,9 mia. kr.), selskabsskat (0,4 mia. kr.) og ejendomsskat (0,1 mia. kr.).

Endvidere bør det pointeres, at underfinansieringen (altså differencen mellem underskuddet på 30 mia. kr. og den samlede besparelse på 29,5 mia. kr.) skal tilskrives indførelsen af et nyt roadpricing system på det danske motorvejsnet (0,5 mia. kr.), hvis oprettelse har nogle engangsomkostninger. Systemet vil dog på sigt selv finansiere omkostningerne forbundet hermed og derudover generere et overskud på 2,5 mia. kr. over en tiårs periode.

Bemærkninger til beslutningsforslaget

Kollektiv service

Generel administration: Forligspartierne foretager besparelser i den offentlige administration ud fra forventningen om, at effektiviserings- og rationaliserings-runder kan identificere ineffektive strukturer og processer og hermed bidrage til, at en mere virkningsfuld, smidig og produktiv offentlig sektor kan udvikles. For forligspartierne er det ikke størrelsen af den offentlige sektor, men derimod kvaliteten af de ydelser, som den offentlige sektor kan levere, der har betydning. Forligspartierne er samtidig enige om, at besparelserne på området ikke må forringe arbejdsforholdene for de offentlige ansatte væsentligt.

Forsvar: Besparelserne på forsvarsområdet skal ses i lyset af, at forligspartierne samme med Folketingets øvrige partier allerede har bevilget et omfattende beløb til antiterrorberedskabet. Tiderne skifter, og forswarets rolle bør løbende evalueres i lyset heraf. På sigt bør det overvejes, hvilket forsvar Danmark i fremtiden skal have. For nuværende finder forligspartierne, at bl.a. forswarets organisation med fordel kan slankes på visse områder.

Undervisning

Fremryk skolestart: Forligspartierne er enige om, at uddannelsesområdet er af central betydning i forhold til fremtidssikringen af vort velfærdssamfund. Derfor skal skolestarten fremrykkes et år – jo før vore børn stifter bekendtskab med læsning, regning osv. desto bedre.

10. klasse afskaffes og flere i ungdomsuddannelse: Forligspartier ønsker at afskaffe 10. klasse. I stedet sættes der som led i uddannelsessatsningen midler af til, at en større procentdel af ungdomsårgangene får en ungdomsuddannelse. I forhold til næste års finanslov har forligspartierne afsat midler til, at 90 % af en årgang får en ungdomsuddannelse (mod 85 % i dag). Målet er dog på sigt at bringe denne procentsats op mellem 95 og 100 %. Disse forslag suppleres af et forsøg med praktikgaranti for korte og mellemlange, videregående uddannelser (se 'andre forslag').

Voksen- og videreuddannelse: Uddannelse er imidlertid ikke kun for de unge. I en globaliseret verden bliver det i stigende omfang nødvendigt konstant at opkvalificere hele arbejdsstyrken. Derfor afsætter forligspartierne midler til, at flere kan tage voksen- og videreuddannelse.

Sundhedsvæsen & Social tryghed og velfærd

Disse velfærdsområder udgør hjørnestenene i den danske velfærdsmodel, hvorfor det for forligspartierne har været af central betydning helt at friholde områderne for besparelser.

Religion, kultur og udviklingsbistand

Religiøse, rekreative og kulturelle tjenester: At foretage besparelser på disse tjenester huer bestemt ikke forligspartierne. Men tiderne nødvendiggør desværre, at besparelser må tilvejebringes og da disse områder er forholdsvis velkonsoliderede, findes det forsvarligt at spare her.

Ulandsbistand: Forligspartierne er nået til et kompromis om at nedsætte ulandsbistanden med 0,1 % af BNI i det kommende år.

Overførsler

SU: De såkaldte 'café-penge' fjernes for hjemmeboende under 21 år.

Børnecheck og folkepension: Besparelserne på disse ydelser foretages ud fra princippet om, at de bredeste skuldre må bære den tungeste byrde. Forligspartierne er enige om at udfase børnechecken for de ti procent rigeste husstande. Endvidere udfases folkepensionen for den rigeste tiendedel af folkepensionisterne for, hvem folkepensionen alligevel kun udgør en forsvindende lille del af den samlede indtægt i pensionsalderen.

Regulering af kontanthjælp, dagpenge, aktivering: Forligspartierne er enige om at justere disse ydelser efter inflationen i stedet for lønnen. Dette sker dels ud fra et ønske om, at give de grupper, som står udenfor arbejdsmarkedet et økonomisk incitament til at finde arbejde. Samtidig ønsker forligspartierne ikke at forringe forholdene for netop disse grupper. Ved at regulere de omtalte overførsler med inflationen sikres, at modtagergruppernes købekraft ikke forringes væsentligt.

Barselsorlov: Der er blandt forligspartierne enighed om at hæve barselsorlovssatsen. Danmark har som samfund og økonomi brug for, at fertiliteten også i fremtiden opretholdes på et rimeligt niveau. Endvidere ser forligspartierne gerne, at forældrene i stigende omfang deles om barselsorlov. Derfor ønsker forligspartierne at gøre det mere økonomisk rentabelt at være på barsel.

Ældrecheck: Forligspartierne er enige om, at der bør gøres en ekstra indsats overfor de svagest økonomisk stillede ældre, hvorfor ældrechecken hæves.

Moms, afgifter, skatter og brugerbetaling

Afgift på chokolade, øl, vin, spiritus og tobak: Folkesundheden er i dag langt fra det niveau, som forligspartierne ønsker den skal være. Ved at hæve afgiften på nogle af de varer, som forårsager flere af de mest alvorlige livsstilssygdomme ønsker forligspartierne at sende et kraftigt signal om nødvendigheden af en forebyggende indsats i forhold til folkesundheden.

Andre forslag

Forsøg med praktikgaranti (korte og mellemlange, videregående uddannelser):

Som led i afskaffelsen af 10. klasse og indsatsen for at få flere unge til at tage en ungdomsuddannelse ønsker forligspartierne en forsøgsordning, hvor staten på en række udvalgte korte og mellemlange videregående uddannelser med tilhørende praktikordninger giver en praktikpladsgaranti. Vi finder det forkasteligt, at unge som har påbegyndt en kort eller mellemlang videregående uddannelse ikke kan færdiggøre denne på grund af mangel på praktikpladser. Forhåbningen er, at praktikgarantien bl.a. vil få flere unge til at tage en uddannelse. Forsøget med ordningen skal løbe over tre år, og hvis den efterfølgende evaluering falder gunstigt ud for praktikgarantien ønsker forligspartierne at indføre ordningen permanent over hele landet fra 2010.

Roadpricing på motorvejnettet: Med henblik på bl.a. at skåne miljøet samt at skabe bevidsthed om bilismens omkostninger ønsker forligspartierne at indføre roadpricing på det danske motorvejsnet. Forestillingen er, at bilisterne som benytter motorvejene i Danmark skal betale en afgift pr. kørt km. Afgiften inddeles i forskellige kategorier alt efter om der er tale om privatkørsel, erhvervskørsel, ferie/turistkørsel mv. Som udgangspunkt skal erhvervskørsel være billigst og ferie/turistkørsel dyrest. Betalingen foregår ved de dertil oprettede motorvejsanlæg rundt om i landet. I den forbindelse oprettes forskellige betalingsordninger, hvorigennem det bliver muligt at opnå klækkelige rabatter.

Forligspartnere:

Villy Søvndahl

Socialistisk Folkeparti

Pia Kjærsgaard

Dansk Folkeparti

Helle Thorning-Schmidt

Socialdemokratiet

Bilag 4: Scenariet for anden beslutningsproces: Politik og Adm. uddannelsen, Policy II forår 2006:

Efterlønsreform efter julevalget

Fiktivt tidspunkt: Februar 2007 (udarbejdet marts 2006)

Den politiske ustabilitet i forbindelse med Muhammed-tegningerne var årsag til det netop overståede 2006 valg, der hurtigt fik tilnavnet julevalget. Valgdagen var d. 17. december. For Venstre og Konservative handlede det først og fremmest om at få dokumenteret befolkningens tillid til den siddende regering. Og på de indre linier handlede det om at genskabe tilliden mellem de to partier. Det konservative folkeparti håbede også på en styrkelse af deres regeringsdeltagelse pga. den langt skarpere profil mht. velfærdsreformer. Men sådan skulle det ikke gå. Valgets store sejrherre blev Dansk Folkeparti, der ikke bare høstede stemmer på Muhammed-tegningsdiskussionen, men også på deres samarbejde med Socialdemokratiet i forbindelse med finansloven for 2007. Endelig var det medvirkende, at Dansk Folkeparti, som det eneste parti, meldte meget klart ud, at man efter valget på ingen måde ville ændre den eksisterende efterlønsordning. Dansk folkeparti fik således forøget deres 24 mandater til 32 mandater.

Venstre og konservative tabte til sammen fire mandater; henholdsvis to venstre mandater og to konservative mandater. Nederlaget skyldes i høj grad, at det lykkedes oppositionen – i øvrigt godt hjulpet af LO - at få regeringen til at fremstå som en trussel mod velfærdsstaten. De konservatives ”sommerudmeldelse” om, at skattelettelser var krav for fremtidigt regeringssamarbejde og VK-regeringens udspil til finansloven for 2007 var de to vigtigste brikker i dette spil. I det fælles finanslovsudspil fra september 2006 havde Venstre og Konservative f.eks. foreslået beskæring i kontanthjælp og dagpenge og en betydelig generel besparelse på ældreområdet. Samtidigt var der efter konservativt ønske foreslået lettelser i indkomstskatten. Forslaget om at effektivisere den generelle administration med 4,7 milliarder, hvilket af alle eksperter var blevet dømt helt urealistisk uden massive fyringer, pegede i samme retning. Vælgerreaktioner gjorde, at de konservatives drøm om en V, K, R også brast. Det radikale venstre vandt ikke ekstra mandater, selvom de i nogle af efterårets meningsmålinger havde stået til fremgang.

Den parlamentariske situation efter julevalget gjorde regeringsdannelse forholdsvis møjsommeligt. Den primære årsag var, at de konservative fastholdt kravet om at få skrevet skattelettelser og kraftige velfærdsreformer ind i regeringsgrundlaget. Det fik til sidst Dansk folkeparti til at støtte Helle Torning-Schmidt. De konservatives adfærd er blevet udlagt dels som et tegn på, at partiet havde brug for en stærkere profil internt i regeringen og dels som et tegn på, at de konservative havde nået smertegrænsen mht. mandater, hvorfor de reelt ikke ønskede at være anonym ”lillebror” i en ny VK-regering.

Set i lyset af efterårets finanslovforhandlinger var det ikke helt utænkeligt, at Dansk folkeparti kunne pege på Helle Torning-Schmidt. Men prisen var markante indrømmelse på flygtninge-/indvandrere området, hvilket umuliggjorde en regeringsdannelse mellem Socialdemokratiet og Det radikale venstre. Det radikale venstre endte dog op med at støtte Helle Torning-Schmidt.

SF og Enhedslisten har ikke været i spil som mulige regeringspartnere, men opstramningen på flygtninge/indvandre området fik de to partier til at ”rasle med sablen”. Hen over julen var der

således udmeldinger om, at SF og Enhedslisten havde vanskeligt ved at pege på Helle Torning-Schmidt og i stedet ville forsøge sig med en "humanistisk alliance" med Venstre og de konservative. Det kom dog aldrig til konkrete forhandlinger og mest af alt tolkes udmeldingerne som et forsøg på at dæmpe den græsrodkritik imod SF's og Enhedslistens folketingsgrupper, der kom i kølvandet på finanslovsforliget for 2007. I øvrigt en kritik, der ikke ændrede på venstrefløjens samlede mandater, men formentlig medvirkede til, at SF gik ét mandat tilbage og Enhedslisten gik ét mandat frem. Logikken synes at være, at frustrerede venstrefløjsvælgere trods alt hellere sætter krydset hos Enhedslisten end SF, selvom begge var med i forliget. Den ideologiske frustration over at være i koalition med Dansk Folkeparti i finanslovsforliget for 2007 bidrog også til, at Minoritetspartiet havde et godt valg, selvom de lige netop ikke nåede op over spærregrænsen. Græsrodderne fik dog lidt ud af det i forbindelse med de ventede forhandlinger om efterlønnen. Både SF og Enhedslisten meldte således ud, at man efter et valg på ingen måde ville lægge stemmer til et forslag, hvor de svageste ældre får dårligere vilkår.

Udgangen på julevalget blev således, at Helle Torning-Schmidt den 17. januar kunne præsentere en socialdemokratisk mindretalsregering, selvom partiet havde tabt fire mandater i forhold til valget i 2005. Under præsentationen lagde den nye statsminister vægt på, at regeringen ser med fortrøstning på den kommende tid. Nok er den parlamentariske situation ustabil, men alle partier har tilkendegivet forhandlingsvilje og der er flere mulige flertalskombinationer. Specielt fik Det radikale venstre, Det konservative folkeparti og Venstre en meget åben invitation til forhandling.

Iagttagere spår dog yderst vanskelige arbejdsvilkår for regeringen. Specielt i forbindelse med den forestående reform af efterlønsordningen, hvor Socialdemokratiet inden valget meldte ud, at man deler Velfærdskommissionen bekymring og vil arbejde for at reducere tilgangen til ordningen ganske betydeligt. På den ene side er der nok en række gunstige forhold; 1) befolkningen er efterhånden forberedt på, at der vil komme til at ske betydelige ændringer i efterlønnen, 2) landets økonomiske situationer har etableret en vis krisebevidsthed og 3) i den politiske cyklus er vi lige efter et valg, hvilket normalt skaber gode muligheder for at træffe upopulære beslutninger. Men på den anden side har Socialdemokratiets parlamentariske grundlag nærmest på forhånd låst sig fast. Dansk folkeparti med umeldingen om at "der vil ikke ske nogen forringelser" og SF og Enhedslisten med umeldingen om "at de svage ældre på ingen måde må få det dårligere". Det er på den baggrund, at man skal forstå invitationen til Det radikale venstre, Venstre og Konservative. Invitationen kan i øvrigt forsvares med, at specielt når det gælder de fremtidige vilkår for tilbagetrækning er det meget vigtigt, at der skabes forlig på tværs af partiblokkene. Det giver befolkningen en vished om, at man kan planlægge sit arbejdsliv med en forholdsvis lang tidshorisont.

Der er i øvrigt ingen tvivl om, at der er hårde forhandlinger i vente. Derfor har Helle Torning-Schmidt udover Det radikale venstre, Konservative og Venstre også opfordret DA og LO til at spille en meget aktiv rolle. Dagen efter præsentationen af den nye regering udtalte hun således, *"jeg håber, at vi kan genoplive den danske model i forbindelse med efterlønsforhandlingerne"*. Politikens leder beskrev udtalelsen som et tegn på, at vi endelig kan få gennemført en efterlønsreform, hvor berørte parter inddrages i beslutningsprocessen. Jyllandspostens udlægning var noget anderledes. Her fortolker man udtalelsen som et tegn på, at statsministeren lever i håbet om, at DA og LO kan præsentere en aftale, som politikere bare kan skrive under på. En løsning, der ifølge Jyllandsposten er utænkelig, da LO aldrig vil gå med at afskaffe efterlønnen. Endelig har den nye statsminister sagt, at man i den kommende forhandlingsproces vil "lytte indgående til velfærdskommissionen", der stadig ikke har opløst sig selv.

Mandatfordeling efter julevalget:

	Antal medlemmer
Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	50
Socialdemokratiet (S)	43
Dansk Folkeparti (DF)	32
Det Konservative Folkeparti (KF)	16
Det Radikale Venstre (RV)	17
Socialistisk Folkeparti (SF)	10
Enhedslisten (EL)	7
Fólkaflokkurin (går til <i>Konservativt folkeparti</i>)	1
Tjóðveldisflokkurin (stemmer i dansk indenrigspolitik)	1
Inuit Ataqatigiit (går til <i>SF / Enhedslisten</i>)	1
Siumut (går til <i>Socialdemokratiet</i>)	1
Medlemmer i alt	179

Spilleregler

1) Mht. kommunikation, forpligtigelse til at tjekke mail, afstemning etc. følger vi reglerne fra det forrige finanslovsspil.

2) Vi forsøger dog at skabe lidt mere tid til forhandling. Derfor skal der denne gang ikke udarbejdes et midtvejsdokument, der rummer partiets udspil til reformen. Vi antager, at aktørernes position er identisk med den position, der fremgår af de skrevne rolleprofiler, dvs. aktørerne har de standpunkter, som de har i dag (marts 2006). Undtagelserne er

- Dansk Folkeparti, der jf. ovenstående har meldt ud, at man ikke vil lave noget som helst om (og dermed trukket 2006 udspillet om hævelse af adgangsalder fra 60 til 62 tilbage)

- SF/Enhedslisten har jf. ovenstående meldt ud, at man ikke vil acceptere nogen som helst forringelser for de dårligst stillede. Det ændrer ikke deres holdning, men det låser dem mere fast i forhandlingssituationen.

- Socialdemokratiet går jf. ovenstående udmeldinger ind for større reformer end meldt ud 2006. Det passer fint med, at man har fået regeringsmagten og i forbindelse med den økonomiske krise (se spil I) er optaget af at bedre samfundsøkonomien.

Det letter forberedelsen til anden spillegang. Derfor regner jeg med, at alle aktører er med på at spille fra klokken 8.00 til 12.00 d. 21 marts.

3) Vi skal have DA, LO, Velfærdskommissionen og aviserne mere med i spillet. I scenariet er det gjort ved at "låse" flere af partierne fast via udmeldinger i den overståede valgkamp. Det skulle gøre det mere oplagt for nogle af ydrepartierne at bruge medierne offensivt. Det er også gjort ved, at Helle Torning-Schmidt har meldt ud, at man ser positivt på et udspil fra LO/DA. Samtidigt skulle dette spil om én reform (i stedet for finanslovsspillet meget generelle karakter) gøre forslagene mere teknisk tunge, hvilket gerne skulle få Velfærdskommissionen mere i spil.

Endelig åbner vi op for, at DA, LO og aviserne mere direkte kan skrive ny handling ind i spillet. Udover LO's egne udspil kan man f.eks. sætte 3F, FOA, eller andre i strejke. DA kan tænke over, hvilke virksomheder, der kunne true med at forlade landet, hvis tingene bliver for "arbejdsgiver fjendtlige". Indspillende fra beslutningstagernes omgivelser skal dog være rimeligt realistiske. Hvis der er tale om indspil af betydelig karakter skal de lige godkendes af "controller" inden de offentliggøres via medierne. Partierne kan også i moderat omfang foreslå handling i omgivelserne, men disse skal altid godkendes af "controller".

God arbejdslyst

Christian Albrekt Larsen
(skrevet d. 13 marts 2006, Christian Albrekt Larsen)

Bilag 5: Endelig forligstekst på efterlønsreform

Det Radikale Venstre, Venstre, Det Konservative Folkeparti og Socialdemokratiets forslag til en efterlønsreform:

Det er med stor glæde, at de fire partier kan meddele, at der er opnået en bred aftale om en reform af efterlønsordningen. Denne aftale sikre blandt andet, at efterlønsordningen bevares som en rettighed for alle – både rengøringskonen og direktøren vil således også i fremtiden have muligheden for at gå på efterløn! Når det er sagt, skal det samtidig understreges, at det har været magtpåliggende for forligspartierne, i højere grad end det er tilfældet i dag, at målrette efterlønsordningen mod de svageste og mest nedslidte grupper på arbejdsmarkedet, da det er disse grupper, som har størst behov for tidlig tilbage-trækning. Derfor er flere af de incitamentsstrukturer, som blev indført med efterløns-reformen i 1998, yderligere skærpet i denne reform. Samtidig har det været af central betydning for forligspartierne, at den aftalte reform sikrer, at det samlede arbejdsudbud øges. Forligspartierne har lyttet til velfærdskommissionen og arbejdsmarkedets parter og deler synspunktet om at øge arbejdsudbuddet er vejen til at finansiere fremtidens velfærd.

Med det brede forlig omkring en efterlønsreform, hvor kun den yderste venstre- og højrefløj har valgt at stå udenfor, er det altså lykket for forligspartiernes at fremtidssikre efterlønnen som en universel velfærdsrettighed ikke blot til gavn for de mennesker, som i dag befinder sig på arbejdsmarkedet, men tillige for kommende generationer! Således har forligspartierne sammen taget det første skridt mod en generel fremtidssikring af det danske velfærdssamfund – en fremtidssikring, som rækker længere end til næste valg!

I det efterfølgende skitseres indholdet af forligspartiernes aftale om en efterlønsreform:

Grundlæggende er forligspartierne enige om at bevare efterlønsordningen, som en universel velfærdsrettighed for alle. Ved at fjerne det obligatoriske efterlønskontingent (4600 kr.) lettes adgangen til ordningen særligt for de økonomisk svagere stillede grupper.

Som økonomisk ansvarlige partier, er forligspartnerne enige om, at for at kunne finansiere velfærden i fremtiden er det nødvendigt, at arbejdsudbuddet øges, hvorfor visse ændringer af ordningen må gennemføres. Det er dog helt essentielt, at disse ændringer ikke gennemføres pludseligt, men indfases over et længere forløb, således befolkningen i god tid har sikkerhed for, hvilke regler om tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, som gælder hvornår. Netop derfor vil ændringerne af ordningen først træde i kraft fra 2015. Fra dette tidspunkt hæves efterløns- og pensionsalderen løbende med to måneder om året frem til 2026. Når reformen er fuldt indfaset i 2026 vil efterlønsalderen altså være 62 år, mens pensionsalderen vil være 67 år. Denne ændring af ordningen er helt i tråd med undersøgelser af den gennemsnitlige levealder, som viser, at danskerne lever længere, hvorfor forligspartierne finder det rimeligt at opjustere tilbagetrækningsalderen.

Som socialt ansvarlige partier er forligspartnerne bevidste om, at disse ændringer ikke kan stå alene. Det skal således understreges, at forligspartierne har opnået arbejdsmarkedets parter tilsagn om en aktiv indsats for en bedre fysisk og psykisk arbejdsmiljø. Arbejdsmarkedets parter vil i forbindelse med de kommende overenskomstforhandlinger inddrage dette emne, som en central del af forhandlingerne. Til gengæld har forligspartierne forpligtet sig til at afsætte betydelige midler til støtte for de tiltag, arbejds-markedets parter når frem til.

Udover opjusteringen af tilbagetrækningsalderen samt en massiv indsats for et bedre arbejdsmiljø – især rettet mod de grupper på arbejdsmarkedet, som typisk rammes af nedslidning og stress – rummer aftalen om en reform af efterlønnen en række incitamenter, som grundlæggende har til hensigt at få mennesker, som overvejer tidlig tilbagetrækning til at blive på arbejdsmarkedet lidt længere. Blandt andet hæves præmien for at springe efterlønnen over og i stedet vente med tilbagetrækningen til, man skal pensioneres. Endvidere skærpes de incitamenter, som introduceredes med reformen i 1998. I nedenstående findes den fulde aftaletekst:

Forligspartierne er enig om:

- *At bevare efterlønsordningen som en universel velfærdsrettighed for alle.*
- *At hæve efterløns- og pensionsalderen med to år. Fra 2015 – 2026 hæves efterløns- og pensionsalderen gradvist med 2 måneder om året således, at når reformen er fuldt indfaset i år 2026 så er efterlønsalderen 62 år og pensionsalderen 67 år.*
- *At fjerne efterlønskontingentet. Kontingent, som allerede er indbetalt tilbagebetales.*
- *At kræve 32 års medlemskab af en a-kasse for at kunne modtage efterløn. Med denne ændring skal man seneste tilmeldes ordningen, det år man fylder 30 år. Det forudsætter endvidere, at man har færdiggjort sin uddannelse som 30 årig.*
- *For personer, som vælger at gå på efterløn som 62, 63 eller 64 årig, modregnes eventuelle private kapital- og ratepensioner i efterlønnen. Dette gælder dog kun personer, som har pensionsformuer, der overstiger 200.000 kr. For personer, som først vælger at gå på efterløn som 65, 66 eller 67 årig, modregnes eventuelle private kapital- og ratepensioner ikke.*
- *Den skattefrie præmie som tildeles, hvis man ikke benytter efterlønsordningen, men venter med at forlade arbejdsmarkedet til man skal på pension, hæves fra 124.000 kr. til 190.000 kr.*
- *Forligspartierne har opnået LO og DA's tilsagn om, at arbejdsmarkedets parter med udgangspunkt i de kommende overenskomstforhandlinger sammen vil arbejde for markante forbedringer af det fysiske og psykiske arbejdsmiljø for danske lønmodtagere. Såfremt arbejdsmarkedets parter kan nå til en aftale om bl.a. at begrænse nedslidning og stress, forpligter forligspartierne sig til at afsætte et anseeligt beløb til støtte for disse bestræbelser.*

Med venlig hilsen

Marianne Jelved
Radikale

Anders Fogh Rasmussen
Venstre

Bendt Bendtsen
Konservative

Helle Thorning-Schmidt
Socialdemokratiet